

מוינדהוק לעזה: רצף השותפות של גרמניה והבטחה שבורה של "לעולם לא עוד"

הקשר של גרמניה לרצח עם אינו רק היסטורי; הוא קיומי. הזהות המודרנית של האומה נבנתה על זיכרון, חרטה והבטחה של **"Nie wieder"** — **"לעולם לא עוד"**. עם זאת, במאה ה-21, בעוד ישראל מנהלת מלחמה הרסנית נגד עזה, שמספר גדל והולך של מדינות, מוסדות ומומחים למשפט מכירים בה כרצח עם, גרמניה מוצאת את עצמה שוב מעורבת בפשעים — הפעם כמאפשרת.

האירוניה מדהימה: המדינה שהפכה את מניעת רצח העם לבסיס המוסרי שלה, מציידת ומגנה כעת על קמפיין שנושא בדיוק את האשמה הזו. הטרגדיה של גרמניה אינה רק בחזרה על ההיסטוריה, אלא בפרשנות שגויה של משמעות **"לעולם לא עוד"**. מה שהחל כהתחייבות אוניברסלית למנוע השמדה המונית, התקשח לצו צר: **לעולם לא עוד לפגוע ביהודים** — גם אם זה אומר להתעלם או להקל על פגיעה באחרים.

המקור הקולוניאלי של המודרניות הרצחנית

דרכה של גרמניה לעידן המודרני הייתה מרוצפת באלימות קולוניאלית. בין 1904 ל-1908, במהלך שלטונה בדרום-מערב אפריקה (נמיביה של היום), כוחות גרמניים בפיקודו של הגנרל לותאר פון טרוטה השמידו עשרות אלפים מבני ההררו והנאמה לאחר מרד נגד ניצול קולוניאלי. הניצולים נרדפו למדבר למות או נכלאו במחנות ריכוז כמו **אי הכריש**, שם היו נתונים לרעב, עבודות כפייה וניסויים רפואיים.

היסטוריונים רואים בכך **את רצח העם הראשון של המאה ה-20**, והקשרים שלו לשואה אינם ניתנים להכחשה. פסאודו-מדע גזעני, רצח ביורוקרטי ומחנות ריכוז קיבלו ביטוי מוקדם בנמיביה. אויגן פישר, שביצע "מחקרי גזע" על גולגולות של הררו ונאמה שנרצחו, הפך מאוחר יותר לאאוגניסט מוביל תחת הנאצים ולימד תיאוריות שצוטטו במיין קאמפף.

רצח העם של ההררו-נאמה לא היה חריג, אלא תבנית — ניסוי קולוניאלי של מודרניות ההשמדה. הלוגיקה של היררכיה גזענית, שנשלחה פעם לחו"ל, חזרה בסופו של דבר לאירופה, תעשייתית וממוכנת כשואה.

השואה ומורשת האחריות

לאחר 1945, גרמניה ביצעה התחשבנות עמוקה. השואה הפכה לטראומה המרכזית של הציוויליזציה המודרנית, וה**Vergangenheitsbewältigung** הגרמנית — מאבקה עם העבר — הגדירה את לידתה מחדש הפוליטית והמוסרית. הרפובליקה הפדרלית החדשה נוסדה על חוקה שקבעה כבוד אנושי ואימצה חובה מפורשת למנוע חזרה על אלימות רצחנית.

עם זאת, עם הזמן, האוניברסליות של הלקח הזה הצטמצמה. הייחודיות של השואה, במקום לעורר סולידריות עם כל קורבנות הרדיפה, התקשחה לעיקרון של מחויבות בלעדית כלפי יהודים וישראל. ממשלות גרמניות רצופות קבעו את ביטחון ישראל כ**Staatsräson** — סיבה של המדינה — והפכו חרטה מוסרית לברית אסטרטגית.

התפתחות זו הפכה את "לעולם לא עוד" מאיסור אוניברסלי ל**נוירוזת לאומית**, שבה אשמה היסטורית כלפי יהודים מעמעמת אמפתיה כלפי אחרים — במיוחד פלסטינים. הרפלקס המוסרי הפך להגנתי במקום רפלקטיבי, פרפורמטיבי במקום עקרוני.

עזה והיפוך "לעולם לא עוד"

הקמפיין הצבאי של ישראל בעזה, שהחל באוקטובר 2023, הרג עשרות אלפים אזרחים וגרם לאסון הומניטרי. מדינות כמו דרום אפריקה, ברזיל, טורקיה ובוליביה, יחד עם ועדת החקירה של האו"ם עצמה, סימנו את מעשי ישראל כרצח עם לפי המשפט הבינלאומי.

גרמניה, עם זאת, נותרה אחת ממגני ישראל הנחושים ביותר. היא ממשיכה לאשר יצוא נשק, מספקת כיסוי דיפלומטי ומדכאת מחאה פנימית. ב-2025 הכריז הקנצלר פרידריך מרץ על השעיה מוגבלת של משלוחי נשק שיכולים לשמש בעזה, אך רק לאחר ביקורת גלובלית מתמשכת ומחאות פנימיות. בינתיים, גרמניה דיכאה הפגנות פרו-פלסטיניות, צנזרה אמנים ואקדמאים, וחיברה את ההגנה על זכויות פלסטיניות לאנטישמיות.

במהות, גרמניה פרשה מחדש את הבטחתה ההיסטורית. **"לעולם לא עוד"** כבר אינו אומר **"לעולם לא עוד לאף עם"** — הוא אומר **"לעולם לא עוד להתעמת עם יהודים"**. התוצאה היא היפוך מוסרי: האומה שפעם הבטיחה למנוע רצח עם, מרצה כעת שותפות באחד.

האנלוגיה של "בריון חצר בית הספר": פסיכולוגיה מוסרית של הימנעות

עמדת גרמניה דומה לפסיכולוגיה של **בריון חצר בית ספר ש, לאחר שהושפל בקרב, נשבע שלא יאתגר עוד את היריב הזה** — לא מתוך התעוררות מוסרית, אלא מפחד. במקום לוותר על אלימות לחלוטין, הבריון פשוט מפנה את התוקפנות כלפי אלה שנראים חלשים יותר.

באנלוגיה זו, ישראל היא הלוחם הבלתי ניתן לגעת, לנצח מעבר לביקורת; הפלסטינים ותומכיהם הופכים למטרות חדשות מקובלות. גרמניה, טראומטית מהעבר שלה, החליפה רפלקציה בהימנעות. אשמתה ההיסטורית התפשטה ל**פחדנות מוסרית**: היא לא תעמוד מול כוח כאשר הכוח הזה עטוף בהילה מוסרית של קורבנותיה לשעבר.

האירוניה מרה. בניסיון להיות לעולם לא עוד מבצע של **רצח עם אחד**, גרמניה מסתכנת להיות שותפה באחר.

ההתערבות היחידה של גרמניה: מאשמה לאפוטרופסות

לפני שמצאה את עצמה כנתבעת ב**ניקרגואה נגד גרמניה**, ברלין כבר הציבה את עצמה בצד הלא נכון של ההיסטוריה ב**דרום אפריקה נגד ישראל**. בינואר 2024 הפכה גרמניה ל**מדינה היחידה בעולם** שהתערבה רשמית בבית הדין הבינלאומי **בעד ישראל**, תוך שהיא מתייחסת לחובותיה לפי אמנת רצח העם — לא כדי למנוע רצח עם, אלא כדי להגן על מדינה המואשמת בביצועו.

הסמליות הייתה חדה. בעוד רוב הדרום הגלובלי התאסף מאחורי התיק של דרום אפריקה, גרמניה עמדה מבודדת בין מעצמות העולם, מתייחסת ל"לעולם לא עוד" כהצדקה להכחשה. אפילו ארצות הברית ובריטניה — בעלי הברית הפוליטיים הקרובים ביותר של ישראל — נמנעו מהופעה בבית הדין.

ברגע זה, גרמניה הפכה מאומה פוסט-רצחנית שמחפשת גאולה לשומר חסינות מפני פשעים של אחר. המחווה הייתה פחות משפטית מאשר זהותית: מעשה של הקרנה מוסרית שבו אשמת השואה הפכה למגן של כוח ישראלי.

ההתחשבות המשפטית: ניקרגואה נגד גרמניה

במרץ 2024 הגישה ניקרגואה תביעה בבית הדין הבינלאומי (ICJ) והאשימה את גרמניה בהפרת אמנת רצח העם באמצעות אספקת נשק ותמיכה פוליטית לישראל באמצע מלחמת עזה. למרות ש-ICJ סירב להוציא צעדי חירום באפריל 2024, הוא לא דחה את התיק, שממשיך בעניין.

הליך זה חסר תקדים היסטורי: מדינה מהדרום הגלובלי מפעילה את אמנת רצח העם לא רק נגד המבצע הישיר, אלא נגד בעל ברית חזק המואשם בשותפות. הוא בודק האם החובה למנוע רצח עם חלה באותה מידה על אלה שמאפשרים אותו.

ההגנה של גרמניה נשענת על פורמליות משפטית — מתעקשת שיצוא הנשק שלה חוקי ושאינו לה כוונה להשמיד עם. אבל השאלה שבית הדין חייב להתמודד איתה היא מוסרית באותה מידה כמו משפטית: האם מדינה יכולה להפעיל את זיכרון רצח העם בעוד היא תומכת חומרית באחד שמתרחש?

רצפים של שותפות

לאורך הזמן, שותפות גרמניה עקבה אחר דפוס.

- בנמיביה, היא הצדיקה השמדה כשמירה על הסדר.
- בשואה, היא ביורוקרטה רצח כהגנה על טוהר גזעני.
- בעזה, היא מחוקקת השמדה של אחר כהגנה על כפרה היסטורית.

בכל מקרה, רציונליזציה מוסרית מסווה אלימות מבנית. בכל מקרה, "ביטחון" ו"חובה" מופעלים כדי לסלוח להרס אנושי.

כפי שמציין התיאורטיקן הפוסט-קולוניאלי אכיל מבמבה, זיכרון אירופה של אלימותה שלה הופך לעיתים קרובות להצדקה לאלימות חדשה. אוצר המילים המוסרי של גרמניה — רצח עם, זיכרון, אחריות — מופנה פנימה, משרת גאולה לאומית במקום צדק אוניברסלי.

שחזור "לעולם לא עוד" האוניברסלי

כדי להחזיר את משמעותו, "לעולם לא עוד" חייב להיות משוחזר לאוניברסליות שלו. ניצולי שואה כמו פרימו לוי וחנה ארנדט מעולם לא התכוונו שזיכרון יקדש סבל של קבוצה אחת מעל אחרת. עבורם, אושוויץ לא היה רק אנדרטה לקורבן יהודי, אלא אזהרה על שבירות כבוד האדם עצמו.

כפי שכתב לוי: „זה קרה, לכן זה יכול לקרות שוב.“ האימפרטיב המוסרי היה להבטיח שזה לא יקרה — לאף אחד.

דרכה של גרמניה קדימה טמונה בהבנה שחרטה אינה נאמנות למדינה, אלא נאמנות לעיקרון. תמיכה בצדק לפלסטינים אינה בוגדת בזיכרון הסבל היהודי; היא מכבדת אותו. הלקח האמיתי של "לעולם לא עוד" הוא שרצח עם, פעם סובל במקום כלשהו, מאיים על האנושות בכל מקום.

מסקנה

התמודדות גרמניה עם רצח עם וחוקה מלהסתיים. ממדבריות נמיביה דרך מחנות הריכוז של אירופה ועד להריסות עזה, אותה שאלה מוסרית נמשכת: האם גרמניה תלמד מההיסטוריה שלה או תחזור עליה בצורות חדשות?

פרשנותה השגויה של „לעולם לא עוד” — כשבועת נאמנות במקום איסור אוניברסלי — הפכה זיכרון לשותפות. כדי לפרפרז את האנלוגיה של חצר בית הספר: הלך אינו „לעולם לא עוד להילחם נגד היריב הזה”, אלא „לעולם לא עוד להיות בריון.”

שבעים וחמש שנים שילמה גרמניה פיצויים לישראל על פשעי השואה — מעשה של השבה מוסרית וחומרית שחיפש להפוך את ההיסטוריה לנסבלת. עם זאת, אם בית הדין הבינלאומי יקבע בסופו של דבר שתמיכת גרמניה בישראל הקלה על רצח עם בעזה, האירוניה תהיה הרסנית: המדינה שפעם שילמה פיצויים על רצח עם נגד יהודים, עשויה למצוא את עצמה מחויבת לשלם פיצויים על רצח עם נגד פלסטינים.

במקרה כזה, כפרת גרמניה תיסגר במעגל מלא — הוכחה שההיסטוריה, כאשר לא מתמודדים איתה באמת, יש לה דרך לדרוש תשלום שוב ושוב. רק בשחזור „לעולם לא עוד” למשמעותו האוניברסלית — לעולם לא עוד לאף אחד — גרמניה יכולה סוף סוף לשבור את המעגל הזה ולגאול את הבטחתה לאנושות.

הפניות

בית הדין הבינלאומי (ICJ)

- **יישום אמנת מניעת וענישת פשע רצח העם (דרום אפריקה נגד ישראל)**, צו על צעדים זמניים, 26 בינואר 2024.
- **הצהרת התערבות של הרפובליקה הפדרלית של גרמניה (דרום אפריקה נגד ישראל)**, הוגשה ב-12 בינואר 2024.
- **תיק הנוגע להפרות לכאורה של אמנת רצח העם ברצועת עזה (ניקרגואה נגד גרמניה)**, בקשה הוגשה ב-1 במרץ 2024; צו על צעדים זמניים, 30 באפריל 2024.
- הודעות לעיתונות של ICJ מס' 2024/13, 2024/17 ו-2024/25.

האו"ם וארגונים בינלאומיים

- ועדת חקירה בינלאומית עצמאית של האו"ם לשטח הפלסטיני הכבוש, **דו"ח על המצב בעזה**, 16 בספטמבר 2025.
- ועדה מיוחדת של האו"ם על פרקטיקות ישראליות, **דו"ח A/79/450**, 14 בנובמבר 2024.
- ארגון שיתוף הפעולה האסלאמי (OIC), קומוניקט סופי, 6 בדצמבר 2023.
- מועצת שיתוף הפעולה של מדינות המפרץ (GCC), הצהרת פסגה, 1 בדצמבר 2024.
- העצרת הכללית של האו"ם, **פרוטוקול מילולי, הצהרת הנשיא גוסטבו פטרו (קולומביה)**, 23 בספטמבר 2025.

מדינות וממשלות

- הרפובליקה של דרום אפריקה, **בקשה להתחלת הליכים**, ICJ, 29 בדצמבר 2023.
- הרפובליקה של טורקיה, **הצהרת התערבות בדרום אפריקה נגד ישראל**, 7 באוגוסט 2024.
- הרפובליקה של ניקרגואה, **בקשה להתחלת הליכים (ניקרגואה נגד גרמניה)**, ICJ, 1 במרץ 2024.
- הצהרות ממשלות ברזיל, קולומביה, ערב הסעודית, מלזיה, אינדונזיה ובוליביה (2023–2025).

ארגוני זכויות אדם ומשפט

- אמנסטי אינטרנשיונל, **ישראל/שטחים כבושים: רעב בשימוש כנשק מלחמה בעזה**, דוחות והודעות לעיתונות, ינואר-ספטמבר 2025.
- Human Rights Watch, **„נמחק: מעשי רצח עם של ישראל בעזה“**, 19 בדצמבר 2024.
- המרכז האירופי לזכויות חוקתיות ואנושיות (ECCHR), **חוות דעת משפטית: שותפות גרמניה ברצח עם בעזה**, 10 בדצמבר 2024.
- הפדרציה הבינלאומית לזכויות אדם (FIDH), **הצהרה על רצח עם בעזה**, 2025.
- האגודה הבינלאומית של חוקרי רצח עם (IAGS), **החלטה**, 31 באוגוסט 2025.
- בצלם, **רצח העם שלנו: מלחמת ישראל נגד עזה 2023-2025**, 2025.
- רופאים לזכויות אדם - ישראל (PHRI), **בריאות ורצח עם בעזה**, 2025.
- אל-חק, **רישום מעשי רצח עם בעזה**, 2024-2025.
- Euro-Med Human Rights Monitor, **הודעות לעיתונות ודוחות מצב**, 2024-2025.
- Medico International, **ראיונות ופונקציות תמיכה בעזה**, 2025.

יצירות מדעיות ואנליטיות

- אכיל מבמבה, **ביקורת התבונה השחורה (2017) ונקרופוליטיקה (2019)**.
- חנה ארנדט, **מקורות הטוטליטריות (1951)**.
- פרימו לוי, **הטובעים והניצולים (1986)**.
- יורגן צימרר ויואכים זלר (עורכים), **רצח עם בדרום-מערב אפריקה הגרמנית: מלחמת הקולוניאליזם 1904-1908 והשלכותיה (2008)**.
- איזבל האל, **השמדה מוחלטת: תרבות צבאית ופרקטיקות מלחמה בגרמניה האימפריאלית (2005)**.

כיסוי תקשורתי

- **הגרדיאן**, ICJ דוחה בקשה להורות לגרמניה להפסיק מכירת נשק לישראל, 30 באפריל 2024.
- **רויטרס**, בית הדין העולמי דוחה צעדי חירום בנוגע ליצוא נשק גרמני לישראל, 30 באפריל 2024.
- **פייננשל טיימס**, „מרץ הגרמני: מעשי ישראל בעזה כבר אינם ניתנים להצדקה“, 3 במאי 2025.
- **לה מונד**, „קנצלר גרמניה מרץ נאלץ להצדיק השעיית משלוחי נשק לישראל“, 12 באוגוסט 2025.
- **טיים מגזין**, „גרמניה משעה מכירות נשק הקשורות לעזה לישראל בעוד תוכנית הכיבוש מעוררת תגובה גלובלית“, אוגוסט 2025.
- **אל-ג'זירה**, „נמיביה, עזה והצביעות הגרמנית בנוגע לרצח עם“, 20 בפברואר 2024.
- **AP News**, „גרמניה עוצרת יצוא צבאי לישראל לשימוש בעזה“, אוגוסט 2025.
- **דויטשה ולה**, „גרמניה מתערבת רשמית ב-ICJ לתמיכה בישראל“, ינואר 2024.
- **ווינינגטון פוסט**, „גרמניה היא המדינה היחידה שמצטרפת לישראל בבית הדין העולמי“, ינואר 2024.